

Theater der Zeit, 1989. jan., p.57-64.

Heiner Müller:

Germania Halál Berlinben

/Germania Tod in Berlin/

Történelmi kollázs 13 jelenetben

Szereplők: 4 nő és 4 férfi /+ 55 nyilvánvalóan összevontan játszható férfi szerep/

Müller e darabját 1956-ban kezdte el írni és 1971-ben fejezte be. A darabot 1978-ban Ernst Wendt rendezésében a Münchener Kammerspiele mutatta be. Aztán 3 kisebb színház tűzte műsorára. Igazán jelentős bemutatók csak mostanában születtek újra: 1988-ban a Bochumi Schauspielhaus-ban Frank-Patrick Steckel rendezésében és 1989-ben, NDK-beli bemutatóként /!/ a Berliner Ensemble-ban Fritz Marquardt irányításával.

Müller e művében a német történelemmel foglalkozik. 13 jelenetben fejti ki véleményét a német történelmi múltról, annak továbbhatásáról az NDK korai időszakában és a fiatal szocialista államban jelentkező problémákról. A 13 jelenetből 6 '45 után, 6 előtte vagy az időtlenségben játszódik. 1 jelenetben a háborúvégi helyzetet ábrázolja. Az utolsó jelenet 1953-ban játszódik, két héttel a jun.17-i események után.

A Germania Müller legművészebb, legkomplikáltabb történelmi darabja, de talán a legbonyolultabb drámai konstrukciója is.

Az utca /1/

A blankversben íródott jelenet az 1918-as berlini állapotokat mutatja be. Az apa, egyik karját elvesztve, forradalmárként jön meg a háborúból. Felesége és gyerekei éheznek. A pék pénzt akar a kenyérért. Egy transzarenseket osztogató férfi ráveszi a gyerekeket, hogy pénzért hordozzanak körül a környéken néhány "Le a Spartakus-szal" feliratú táblát. A beígért jutalom elmarad.

Az utca /2/

Ez inkább próza, mint blankvers. Megalakult az NDK. A hangosbe-
mondókból üdvözlő szavak hangzanak el. "Ruszi állam", mondja va-
laki. Egy idős ember, gyermekkel a vállán, az új állam mellett van,
mert "Az elnök - munkás, mint mi." És visszaemlékszik, hogy "Berlin,
a császári kurva" 1919 januárjában "egyéjszakára proletár-menyasszony
volt". /Müller ezzel visszautal Az utca /1/-re. Ezzel az összekap-
csolási eljárással a továbbiakban is él./ Megjelennek az újonnan
megalakult állam fatalitásai: porköpenyeges állambiztonságisok nyu-
gati provokátorokat üldöznek, mert azok röplapokat rejtegetnek a vi-
harkabátjuk alatt. A kurvák nem akarnak dolgozni, mert ünnepnap van,
az NDK megalakulásának ünnepe. Egyikükkel a Fiatal Férfi szeretne
elmenni, de a nő visszautasítja. /Mindenesetre ezzel elkezdődik a
darab szegényes-kopottas szerelmi története./

Brandenburgi koncert /1/

Két bohóc előadásában az öreg Fritzeről /II. Porosz Frigyes/ és
a ^{parisban} potsdami molnár ról szóló anekdóta elevenedik meg, persze mülleri
átértelmezésben. Míg eredetileg a molnár a független főtörvényszék-
re hivatkozva állítja, hogy a királlyal szemben őt illeti meg a ma-
lom, itt a király a molnárt játszó bohóccal lenyeleti a mankóját,
amivel előzőleg megverte a molnárt, s így módon kiegyenesíti a mol-
nár gerincét, hogy az egyenesen tartva magát vonuljon a csatába.

Brandenburgi koncert /2/

Az NDK kezdeti időszakában játszódik a jelenet. A Sztálin sugárút
építőjét, a munka hőjét meghívja magához fogadásra a munkás elnök.
A kőműves fejkötést visel, mert kollégái megdobálták kővel, "emlék-
művet akartak belőle csinálni". II. Porosz Frigyes vámpírként há-
tulról rátámad a munkásra. A munkás elküldi a francba.

Hommage à Sztálin /1/

A sztálingrádi katlanban a katonák kitépik egymás végtagjait és
felfalják egymást. Kísértetként megjelenik Napóleon és Caesar.
A Nibelungok végső harcukat vívják a hunok ellen. Maszturbálnak és
agyonverik egymást.

Hommage à Sztálin /2/

Ez a leghosszabb jelenete a darabnak. Egy kocsmában játszódik Berlinben Sztálin halála után. Két kispolgár és a kocsmáros három kurvával évődik és kétértelműsködik:

ELSŐ KISPOLGÁR: Sztálin meghalt.

MÁSODIK KISPOLGÁR: Jó sokáig tartott.

⋮

ELSŐ KISPOLGÁR: Mit szólnának hozzánk, kolléganő?

⋮

ELSŐ KISPOLGÁR: Na de hölgyeim, miért nem viselnek legalább ma feketét?

MÁSODIK KURVA: Nálunk a gyász sokkal mélyebb.

/Megmutatja fekete alsóneműjét./

Négy kőműves is betér a kocsmába. A Generális és a Kövér sörrel akarják megünnepelni a nagy eseményt. Hilse, az idős szaki vitába száll velük. A Fiatal Kőműves itt újra összetalálkozik az Első Kurvával. A nő most sem akar vele elmenni. A fiú ennek ellenére követi.

A Részeg egykori háborús cimborájával, aki most államtitkár, sörös üvegek segítségével rekonstruálja a sztálingrádi katlant. A jelenet végét a Koponyárus uralja, egy lecsúszott történész, aki shakespear-i bohóc módjára beszél és Vergiliustól az aranykor eljövételét idézi.

A szent család

Müller itt a háború végén kialakult helyzetet mutatja be egy ^{groteszk és} hátborzongatóan vicces kabaréjelenetben. Hitler, a fő tettes benzint vedel, katonákat zabál és Goebbelsnek gyereket csinál, akit egy Germánia nevű szülésznő segít a világra a hallelujázó Három Királyok jelenlétében. Az eredmény egy Contergan-farkas.

Munkáslelmű

1953. jun.17.

Hilse, az idős kőműves nem akar sztrájkolni menni a többiekkel, pedig az építkezésen dolgozó, száműzött miniszter is a munkásokkal tart. Három huligán kővel megdobálja a továbbdolgozó Hilsét.

Fivérek /1/

Idézet Tacitus Germániájából: Flavus a Weser római oldalán áll,

Arminius, Varus majdani legyőzője, a germán oldalon. Megpróbálják egymást a saját táborukba átcsábítani, miközben saját döntésük/irányításuk helyességéről próbálják meggyőzni egymást. ^{igyekeznek}

Fivérek /2/

Két testvér találkozik egy börtöncellában 1953.jun.17-én. A kommunis-
tát azért csukják le, mert Sztálint vagy Ulbrichtot kritizálta.
Bátyja, a nácivá lett egykori kommunista, azért ül börtönben, mert
Orelben gyermekeket és nőket végzett ki. Háborús bűnös. A két test-
vér és két másik cellatársuk hallják a felkelés leverésére bevetett
szovjet tankok dübörgését. A kommunista soha nem hallgatta olyan
szívesen a lánctalpak dübörgését, mint most. "Mindjárt hallhatod az
angyalok énekét is." - mondja egyikük és mindhárman rávetik magukat.

Éjszakai látomás

Itt is kínzás folyik. Egy életnagyságon felüli ember áll a színpadon.
Először kitepi a lábát, majd a karját, végül kiszúrja a szemét.
/Eddig a jelenetig csak időben és történetileg pontosan meghatáro-
zott jelenetekkel találkoztunk, melyek egyre groteszkebbé és ré-
mesebbé váltak, de mindig volt reális történeti és politikai hátte-
rük. Itt mindez megszűnik./ A kép, ami elénk tárul, egy időn és
történelmen kívüli sötét, fájdalmas és reménytelen létezés.

Halál Berlinben /1/

Idézet Georg Heym 1912-ben megjelent Berlin III szonettjéből. A sze-
gények temetőjében "a halottak nézik Sírgödrükből a vörös pusztulást".

Halál Berlinben /2/

A jelenet egy kórház rákos osztályán játszódik. Hilse, az idős kő-
műves haldoklik. A Fiatal Kőműves van nála látogatóban az ^{leendő feleségével} Első Kur-
vával, aki állítólag tőle vár gyereket. A fiú tudja, hogy a nőnek
sok férfival volt dolga, de mégis megrészegül, ha csak ránéz. Az
öreg a nőben a "vörös Rosa"-t látja, akinek 1919 januárjában elvo-
nult a ravatala előtt. Kómában az "örök kőművesnek" nevezi magát,
aki megépítette a piramisokat, Rómát és New Yorkot, és Sztálin ide-
jében a moszkvai metrót, "először saját maga uraként".